

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVESZET.

Arany János kisebb költeményeiről. *)

Bérczy Károly.

A szeretet e holdvilágának szende fénye világítja meg a költő „Itthonát“, hol az enyelgő kis család, csillogó szem, mosolygó ajk között szíve ifjúl, gyermekké lesz, kis örömet nagynak érez, hol a külvilág vásárlása, benyomásai, érdekei és ezekkel a borongó kételyek enyésznek s hol a lecsendesült szívben a hit, — mint a tóban, ha fodrai elsimultak, az égbolt — tükrözi magát vissza, megnyugtatót adva a gondolatban.

Hogy övét el nem hagyja,
Ki mindnyájunk édes atya.

A hitet, mint engesztelőt, többször használja támpontul a költő, de mindig ott, hol kedélye a családi élet befolyása alatt áll. Ilyenkor majd megnyugtatólag vigasztal (Oh! ne nézz rám oly sötéten), majd kedélyesen biztat, (Ej! haj! ne szomorkodj), majd lelken függő szeretettel oktat, mint a „Fiamnak“ címűben, hol az apa, a költő bölcsész és honfi hármasszerepében mondja el fiacskájának az okokat, miért hogy drága kincs a hit a szegénynek. E nemből, egyszerű komolyságával meghatóbb költeményre seholy, seholy nem emlékezem.

Mihelyest azonban háza küszöbét átlépi a költő s az apa szíve hon maradván, a világban csak a bölcsész vagy honfi tekint szét: hite egéző felbőki torulnak, melyeken a „szeretet holdvilága“ megszüre tekint le. De bármily keserűek vagy élesek legyenek is reflexiói, ezekben soha sem keres oly rendkívüli fájdalmat, minővel sok versíró csak a közönség részvételére speculál s ezt éppen ezért nem nyerheti meg. Ezeknek bűja, bánata gyakran természetellenes képekbe öltözik s szerintük olyan, minőt még soha senki nem érzett, és még is csodálják, hogy viszhangot nem bír költeni. Arany ellenben

*) L. P. Napló 369. sz.

csak oly hűrokat pendítvén meg, melyek minden szívben rezgésbe hozhatók, subjectivitását általánossá teszi mindenkinél érthetővé lesz. Ezenkívül soha sem fogja el őt siránkozó ellágyulás, mi az érzelmet érzélgésbe játszaná át, hanem férfiúi erővel tör magának utat az élet ösvényén, melyen futni kénytelen s hol irányt veszve nem a czelra vágyik többé, de „mint egy alélt vándor“ pihenést ohajt.

— — — mindegy: hol, miképen,
Akár czelhoz érve, zöldellő virányon
Akár összerégyva pályámnak felében.

vagy költeményei legsötétebbikében, az „Évek, ti meg jövő évek“ címűben, hol az utolsó előtti versszak hangulatától a kétségbeesésig csak egy lépés van már: a kedély háborgásán hirtelen erőt vesz a bölcsész, ki saját baját nem képzeli legnagyobbak e világon s vigasztalásul azt látja, hogy

— — annyi szenved,

És szenved nálam annyi jobb:

Miért ne én is . . . porszem: a kit

A sorskerék hirczol s ledob!

Az érzélem azonban az okoskodással, a szív az észszel, a költő a bölcsésszel ez életben gyakran jó összeköttetésbe, s ahhoz képest a mint az egyik a másik fölött túlsúlyra vergődik, nyer a mindenesetben keserű hangulat komolyabb vagy gunyorosabb színezetet. Az első esetet gyönyörűen világosítja fel a „Kertben“ irt költemény, hol a mélan, nyugodtan kertészkedő, a tiszta kék magasból darusztó s a szomszédból a kert gyeplőin átható gerlebugást hall és önkénytelen jut eszébe, hogy e szomszédban ifjú nő fekszik szemfödél alatt. Méla, nyugodt hangulata fölött ez utóbbi gyászos eszme lesz ur s tovább fűzi a rokonszálakat; a halottat, mert szegény volt, csak a kíváncsiság jó látogatni; férje a bölcsőnek vagy menyegzős ágyának szánt deszkából elhunyt hitvesének koporsót farag; a kisedt siránkozó árvát cselelő lány rázza ölében, s hogy oka legyen sírni, megveri.

Ezeket látja, hallja a költő, s mintegy rajtkapva magát a fájó benyomásokon, nem akar nekik tért engedni, munkáját folytatja

Kertészkedem mélan; nyugodtan,

A fák sebeit kötözöm;

de a praecupált érzék élesebb s akaratlanul is

Halotti ének csap fülembe . . .

mire az elébbi fájérzet felujul, de hogy erőre ne kaphasson, a philosophiát kell félkül használnia s önmagára vitázott hidegséggel kérdi

Eh, nekem ahhoz mi közöm?

Nem volt rokon, ismerős sem;

Kit érdekel a más sebe?

Elég egy szívnek a magáé,

Elég, csak azt köthesse be.

E páncélul felvett önösség a világ közönyössége fölötti szemléletre viszi a költőt, ki azzal igyekszik magát megnyugtani, hogy hiszen ily önző az ember, ily részvéttelen a társadalom s ilyen is marad.

Hol azonban a fájdalom közvetlenebbül hat, hogy sem hideg észlelés percze is lecsillapíthatná, akkor a keserűség gunyoros alakot ölt, s általa csak élesebbé válik. Ezen ostorozó ironiát a költő igen helyesen alkalmazza ott, hol nem az egész emberiséget, (melynek reformáhatlansága inkább csendes szemlélődés tárgya) hanem egyes osztályt, gyarlóságot, hibás intézményt sat. akar sujtani, mint ezt „Czakó sirján“, „A szegény jobbagy“, „Magyar Misi“, „Arkadia féle“, stb. címűkben látjuk. Az ostor mindenütt a tárgyhoz mért erővel csattan le; majd élő husba vág s vérig hat, majd csak ösztönözve csikland, majd ismét oly játszi kedvű pattintással cseng, hogy szinte feledjük, miszerint az nem gyermekkézben van s a sugár végében ölmet hord. Ez utóbbi neműkhez tartoznak azon epigrammái élű gondolatszikkai, melyek a magyar költő szegénységére s a méltánylathányra vetnek lobbán s

tündő fényt, mint az „Írószobám“ „Aranyaimhoz“ „Eh!“ „Érzékeny bucsu“ „Arkadiaféle“ és „Érzékeny bucsu ban.“ Tagadhatlan, hogy ezekben mind a forma ujsága, mind az előadás élénksége, mind a rajtok szeszélyesen előmlő humor és élez meglepő és megnyerő, de részemről, megvallom, fáj hinni, hogy a magyar közvélemény előtt a költő kapa-kasza-kerülő renomméében álljon; hogy ha e költő nem volna oly vén, irótollát letenné stb. stb.; hogy azon tündöklő, mi kerülne kevesebbe, a tiszta papírt dobni e a tűzbe, vagy a költeménnyel teleirtat; hogy télen nyáron viselt s mindig lenézett egyetlen kabátjától bucsúzik stb. Megvallom, hogy (bár egyenkint müegészí becsesül birnak s a négy, öt, vagy több versszak nem egy élczrajgó kedvéért van írva, sőt megfordítva, ez a mélyebb ironia mellett szintén mellékessé válik) óhajtanám, ne irta légyen azokat Arany. Vagy talán inkább azt kellene óhajtanom, bár ne lett volna oka és alkama ily kifakadásokra s éppen ezen óhajlás által tanusítom, hogy ironiája a legsikerültebb?

Szerelmi versekkel sehol sem találkozunk. Ezek, ha vannak, a költő ama korába esnek vissza, melyben ő talán saját erejét s a haza az ő nevét nem ismerte. Hogy azonban sok benső életet élt s az emberi szívet és a kedély minden mozzanatát figyelmesen tanulmányozta és ismeri, ezt lyrájának minden egyes zendülése tanusítja. Ismeri a természetet, a művészetet, az embert, az életet, a társadalmat; bir megállapodott világnézettel; ura érzelmeinek ép úgy, mint ezek közlönyének, a nyelvnek. Ezen rendelkezése alatt eszközökkel a költészet vigasztalója, mint ezt ily című költeményében bevallja, hol egymásra özlő s az eszmét illusztráló hasonlatok után, mondja

— mire nincs szó, nincsen képzet:

Az vagy nekem, oh költészet!

És e kincset nem csillogásaért, nem mint hírnévszerzőt, nem hiúságból, hanem mint lelke benső szükségét, mint második élettő levegőjét szereti; vagy lehelne erről ké-

telkedni ezen remek — s öszinteségét homlokán viselő költemény átolvasása után? Ez maga jellemzi a költőt.

Verseimben van-e érdem
Sohse bánom, sohse kérdem;
Hazi mécesem szelid fénye,
Nem hajósok létreménye,
Nem a tenger lámpatornya,
Mely felé küzd száz vitorla,
Mely sugárát hintse távol. . .
Elég, ha nekem világol.

„A valódi költőt — írja Schmidt Julián — a költészet boldoggá teszi, mert képesíti arra, hogy a lelkére sulyosuló terhet külsőleg alakítsa s így attól menekülhessen. Ki a költészetet csapásnak, átoknak vallja, biztos lehet arról, hogy az nem hivatása s ép úgy van terhére és vesződésére, mint lenne minden más feladat, melyre nem termett.“

Magyar könyvészet.

384—5. **Vas Gereben.** Ne busulj. Beszélggyűtemény két kötetben. Irta Vas Gereben. Kiadja Számváld Gyula. Nyomatott, Emich Gusztávnál. 8rét 196 és 160 lap. Ára 1 frt 30 kr pp.

386. **A szabadkai algynasium 185⁵/₆ tanévi körrajza,** melyet ugyanazon tanévi nyilvános vizsgályok alkalmával kiadott Kovács Vazul sz. ferenczrendi áldozó pap s gymnasiumi igazgató tanár. Szabadkán, nyomtatott Bitermann Károlynál, 1856. 4rét 22 lap.

387. **Harmadik évi tudósítvány a holdmezővásárhelyi hely. hitv. nyilv. al-gymnasiumról.** 185⁵/₆. Szerkesztette Imre Sándor igazgató-tanár. Kecskeméten nyomtatott Szilády Károlynál 1856. 4-rét 20 lap.

388. **Tudósítvány a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület soproni nyilvános főtanodájáról az 185⁵/₆ tanévben.** Kiadta az igazgatóság. Nyomatott Sopronban Romwalter Károlynál 1856. 4-rét 43 lap.

vege megváltoztatott, ismét eltelepítette. D o n Juan már elment volna Nápolyba, hogy Montemolin grófot, kinek házassága eddig gyermektelen volt, trónigényeiről lemondásra bírja, az ő fia javára, ki már kilencz éves. Ez esetben a két, egymással szemben ellenségesen álló család kibékülése megtörténne, s a király kiskorúsága idejére regens tanács nevezetnék ki, melyben részt vennének O'Donnell, Concha, Serano, s a carlisták részéről Cabrera s Elio tábornokok. Narvaez és Espartero nem vennék tekintetbe. Biztos forrásból tudják, hogy O'Donnell már tudatta tervét Cabrerával, s ez így tudta meg az államcsíny valódi célját. Azonban bár mily elfogadhatók legyenek is ezen javaslatok a carlistákra nézve, e párt jelentékenyebb személyiségei nem fognak a transactióban megegyezni, még pedig személyes gyűlöletek miatt, azon férfiak iránt, kik eddig Izabella királynő mellett kardoskodtak.

hogy hangassak el a kedvezőtlen tényeket s tudósításokat. E tényt nem volt haszontalan dolog megemlíteni: legalább tudja az ember, mihez tartsa magát, ha a madridi újságok tudósításait olvassa, s ha bizonyos levelezéseket kezébe vesz.

Olaszországból semmi új; a helyzet még mindig ugyanaz, tudniillik mindig igen feszült és a lapok s levelezések egymással elleukező állításait látva bajos elokosodni az iránt: vajjon a nápolyi király, engedve Ausztria ösztönzésének, tett-e valami engedményt a nyugotiaknak vagy pedig még mindig tagadólag áll szemben reformkéréseikkel.

A Kigyo-Szigeteket illetőleg Orosz- és Törökország közt keletkezett pörpatvarnak vége van. Berlinből, aug. 7-ről a francia lapokhoz küldött távirai sürgöny azt jelentené, miszerint a drezdai újságnak írják Bécsből, hogy az oroszok a kigyo szigeteket kiűritették. Így ki van egyenlítő ezen nyomoru ügy, mi a „Journal de

pár tehetséges férfi van köztök — nem képesek valódi nemzeti politikát alkotni, sem függetlenségüket a rájuk ható különböző befolyások ellen megvédeni. Nem csudálkozhatunk azon irányon, melyet a Porta politikája az utóbbi két évben vett. Azt mondják s pedig nem ok nélkül, hogy Törökország, mely Oroszországot és Ausztriát annyi ideig a föld két főhatalmának tekinté, most majdnem kizárólag Franciaország tanácsaira hallgat. E körülmény nem ébreszthet bennünk nemzeti féltékenységet. Századok tapasztalása mutatja, hogy intézményeinket, szokásainkat, törvényeinket csak oly államok fogadták közvetlenül el, melyek az angol néptörzshöz tartoznak. Még azon államban is, a hol oly nép él, melyet oly örömet szoktunk gyermekeinknek, testvéreinknek nevezni, — még Amerikában is felőltöleg kimutathatjuk a szárazföldi eszmék és szokások fejlődését. Nem csoda ennél fogva, hogy a keleti népek — akár muzulmánok akár keresztények —

Viktoria királyné a brit keleti seregnek nyilvánosan fejezte ki háláját.

Madrid, aug. 6. Rio-Secoban három gyujtogatoló végeztetett ki. Amalia infansnő egybekelése f. hó 16-kára van határozva. Ros de Olano tábornok vette át a gyalogság fővezérletét. A cataloniai bandák részint körülzárva, részint szétszórva. — Több tábornok castiliai czimeket nyerend. Albaide marquis (Orense), kinek szabadonbocsátatlása jelentve volt, Valenciában még mindig fogva ül.

Felelős szerkesztő:

Báró KEMÉNY ZSIGMOND.

HIVATALOS HIRDETÉSEK KIVONATA.

a Budapesti Hírlap 174 számából (jul. 27.)

Földtehermentesítési kárpótlási tökékre igények bejelentése:

Hertelendy Julianna, Franciska és Borbála, ugyszinte özvegy Füzy Lászlóné szül. Nagy Anna kislelady birtokaira, végre Kisfaludy Boldizsár mihályi birtokára bejelent. h. idő aug. 26-ka, tárgyal. h. nap sept. 26-ka soproni cs. k. orsz. törvényszéknél.

BIRÓI ÁRVERÉSEK.

Özv. Gerendainé szül. Mester Judit kecs-

keméti lakosnő hagyatékához tartozó lakház Kecskeméten, öreghegyi szőlő, és 17 hold szántóföld Talfájában árverezt. sept. 5-én a kecskeméti cs. k. megyei t. szék által.

Beeze György bőhőnyei lakosnak 300 fra becsült háza árverezt. sept. 1-jén és octob. 6-kán az iharosberényi cs. k. szolgabíróság által.

Matkovics Apollonia gr. Beleznai Ferencznének Soroksáron 471. sz. a. levő s 2.000 fra becsült háza árverezt. másodsor aug. 30-kán az ocsai cs. k. szolgabíróság által.

Karnis Ferencz kislelady lakosnak tapsonyi hegyen fekvő szőlője árverezt. aug. 18-kán

és sept. 15-kén az ih. berényi cs. k. szolgabíróság által.

Muhári Imre jászberényi lakos 1172 sz. a. fekvő háza és szőlője árverezt. septemb. és oct. 23 án a jászberényi cs. k. törvényszék által.

Pacsu Gergely kecskeméti kereskedőnek Talfájában levő földje önkénytelen árverezt. sept. 11-én és oct. 9-én a kecskeméti cs. k. megyetörvényszék által.

Bogdán István hagyatékához tartozó s Zalaezerszegen 124 sz. a. levő ház, szőlő és szántóföld árvereztet. sept. 19-én és oct. 20-án a zalaezerszegi cs. k. mtvszék által.

Neumann Frigyes aszodi lakos háza árve-

rezt. aug. 16-kán és sept. 19-kén a gedellői cs. k. szolgabíróság által. — Miad ezekről a jelzalogot nyert hitelezők értesítetnek.

CSÖD NYITTATIK:

Mesterházy szül. Schuster Rosina pécsi lakosnő összes vagyonára. — A követelések bejelentendők septemb. 15-ikén a pécsi cs. k. megyetörvényszéknél.

A B. Hírlap 175. számából (jul. 29.)

Rifling Márton székesfehérvári kereskedő összes javaira csőd nyitvatván; a követelések bejelentendők novemb. 3-ig a székesfehérvári cs. k. megyetörvényszéknél.

BIRÓI ÁRVERÉSEK:

Gróf Sztáray Tódor, Ferdinánd és Victor

uraktól lefoglalt Kassán 44, 45, 46. sz. a. fekvő s 3176 frtra becsült és 50 sz. a. fekvő s 700 frtra becsült ház árverezt. sept. 20-kán és oct. 25-én a kassai cs. k. orsz. törvényszék által.

Idősb Polcz József sz. fehervári volt lakos hagyatékához tartozó ház, szőlők, rétek és szántóföldek árverezt. aug. 16-kán a sz. fehervári cs. k. megyetörvényszék által.

Szigáry József-féle Pesten Ferencz külvárosi páva utcában 432-27. sz. a. fekvő s 2400 frtra becsült ház árverezt. aug. 28-án a pesti cs. k. telekhivatalban. — Mind ezekről a jelzalogot nyert hitelezők értesítetnek.

attal tengjen a „Corpus Juris”-ban, hanem úgy, hogy végkép náluak maradjon, s a Közép-Duna

A GYÖNGYÖS HÖLGY.

IRTA IFJ.

Dumas Sándor.

FRANCFIÁBÓL FORDITOTTA

I. J.

(Folytatás. *)

X.

Férjéhez érvén a hercegné Badenbe, felkelve és reggelizve találta őt.

— Ah ön az édes barátném, mondá; mily jó ön, hogy eljött.

— Jobban érzi ön magát?

— Semmi bajom.

— Örvendek, hogy az ön betegségének semmi rossz következése nem lett.

— Soha sem voltam beteg.

— Mit mondott tehát nekem az ön nővére?

— Ez volt az egyetlen mód, önt Badenbe utazásra birni, s mivel nekem beszédem van önnel...

— Nem jöhetett ön Párisba?

— Nem.

— Mi tartóztatja önt?

— Egy kártya.

— Egy kártya! Minő rossz tréfa ez?

— Üljön le édes Annám, és hallgasson meg engem. Biztosítom önt, hogy fájdalom, nem tréfálok. Ismeri ön a baccarat játékot?

— Nem uram.

— Ah, az igen szép játék hercegné, igen szép játék; meg fogja ön látni, mily egyszerű.

*) Lásd „Pesti Napló” 1951. számát.

A KIADÓTULAJDONOS EMICH GUSZTÁV SAJÁT NYOMDÁJÁBAN PESTEN egyetemi-utca. takaréknéznár-épületben. 2-dik sz. 156.

Mai számunkhoz van csatolva: Szönyi Pál ur magán finöveldejének 1856/7 évre vonatkozó Programja.